

VIEDOKĻI

Advokāts – traucēklis taisnīgu

BEZ KARĀTAVĀM. Viktors Tihonovs: «Sabiedriskā doma ir nepieciešama diskusijas veidā. Nevis brēkšana pēc karātavām Doma laukumā, bet tāda, lai arī likumdevējs ieklausās. Tāds kā līdzvērtīgums»

Viktors AVOTIŅŠ

Nākamā gada 26. janvārī Latvijas Universitātē notiks Tiesību zinātņu pētniecības institūta konference *Sabiedriskā viedokļa ietekme uz tiesnešiem un tiesu sistēmu kopumā*. Konferencēs nolūks ir sākt diskusiju par sabiedrības un arī plašsaziņas līdzekļu radīta sabiedriskā viedokļa ietekmi uz sabiedriski nozīmīgu tiesvedību gaitu un rezultātu. *Neatkarīgajai šī tēma likās interesanta, tāpēc iesākumam aicinājām uz advokāta neatkarībai (arī no publiska viedokļa) veltītu diskusiju zvērinātus advokātus Jāni Jonāsu, Jāni Kārklīņu, Jāni Rozenbergu (viņš arī Latvijas zvērinātu advokātu padomes priekšsēdētājs), Viktoru Tihonovu, kā arī advokātu, Saeimas deputātu, LU profesoru Ringoldu Balodi.*

– Jūs, Baloža kungs, esat viens no minētās konferences, kuras galvenā mērķauditorija būs tiesneši, iniciatori. Cik lielā mērā tās tēma skar advokātus?

Ringolds Balodis: – Konferencē līdztekus tiesnešiem ar referātiem uzstāsies arī advokāti, kuri analizēs mediju ietekmi uz tiesvedības procesiem un tiesas nolēmumiem. Tā saucamās ceturtais varas apskāvienus advokāti izjūt tikpat lielā mērā kā tiesneši, prokurori vai policisti. Esmu dzirdējis teicienu: «notiesāts Panorāmā», kas labi iezīmē problēmas tiesisko ietvaru. Advokatūra ir tiesiskās valsts justīcijas neatņemama sastāvdaļa. Bet – lai gan saskaņā ar likumu advokāts ir neatkarīgs un viņu nedrīkst identificēt ar viņa klientiem vai klientu lietām, bieži vien notiek pretējais. Nereti advokāts sava aroda dēļ ir neglābjami iedragājis savu reputāciju. Te es lūgšu Jāni Jonāsu pastāstīt par savu pieredzi, kad bijoja aura, no kura viņš nāca, izrādījās svarīgāka par objektīvu pieeju.

Jānis Jonāss: – Tie ir vairāk nekā 15 gadus seni notikumi... Runa ir par pirmajiem konkursiem uz Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja vadītāja amatu. Meklēts tika kristālskists cilvēks un pilnīgi pamatoti tika uzlikta gana augsta sabiedrības uzticamības latīna. Viens – ar izglītību un darba pieredzi saistīta kvalifikācijas noteikšana. Otrs – nevainojama reputācija. Ja ar kvalifikāciju un darba pieredzi viss bija kārtībā, tad par otro sākās publiska diskusija, kurā centrālo vietu ieņēma savdabīga manas darbavietas un klientu analīze. Kā advokāts es konsultēju un pārstāvu visdažādākos ļaudis. Saeimas deputāti man pārmeta, ka esmu sniedzis juridisko palīdzību ne tiem cilvēkiem... Otrs aspekts – es nāku no juridiskā biroja *Platacis un partneri*... kurš uz to brīdi

varbūt bija pat lielāks Latvijā. Vairāk nekā 100 klientu katru gadu. Respektīvi... tur bija skandalozas personas, ne tik skandalozas personas... Palaikam man pat viņu vārdi neko neizteica. Nerunājot par personīgu pazišanos. Bet Saeimā tas finālā noveda pie rezumē, kas, protams, neizskanēja publiski, bet tika pausts kuluāros: nevar apstiprināt šajā amatā personu, kurai ir šaubīgi klienti. Tātad – arī viņš pats ir šaubīgs, sabiedrībai neuzticams...

Jānis Rozenbergs: – Pirmkārt, liels paldies Ringoldam Balodim par iniciatīvu šādas konferences rīkošanā. Temats, manuprāt, ir aktuāls gan advokātiem, gan tiesnešiem, gan visai tiesu sistēmai un sabiedrībai kopumā. Jautājums par mediju ietekmi uz tiesnešiem, tiesu procesiem un tiesu sistēmai piederīgām personām ir ļoti daudzšķautņains. Pirmkārt, mediju pozitīvā loma demokrātiskā sabiedrībā nevar tikt novērtēta par zemu. Iebilst pret to, ka mediji seko līdzi tiesu lietām un informē par to sabiedrību, nevar. Tas ir tikai apsveicami.

Jautājums – kā tas tiek darīts, kā tiek pasniegta informācija un ar kādu mērķi tas tiek darīts? Viss labi, kamēr plašsaziņas līdzekļi nepauž, piemēram, nepamatotas bažas par to, ka kārtējais ļaundaris izspruks sveikā, ka gan jau caur advokātu viss tiks sarunāts utt. Protams, šādas nokrāsas publikācijas vērtējamas kritiski un, manuprāt, tām vairs nav sakara ar mediju lomu sabiedrības informēšanā. Tā ir viena jautājuma puse. Proti – vai mediji ir objektīvi informācijas sniedzēji, vai arī mediji tās vai citas personu grupas, savu reklāmdevēju, mediju īpašnieku interesēs mēģina izdarīt šķietami sabiedrisku spiedienu uz tiesu varu?

Sabiedrība ne vienmēr spēj nošķirt neatkarīgas un objektīvas zi-

ZIEPES. Jānis Jonāss: «Ja mēs par šo tēmu nerunāsim, tad vienā brīdī var tikt sasniegta kritiskā masa. Tad gan būs ziepes. Vai tiesu sistēma, tiesneši tiešām ir spējīgi no tā abstrahēties? Faktiski visi tiesneši teic – jā! Ticēt vai neticēt – tas ir katra paša ziņā»

NONIECINĀŠANA. Jānis Kārklīšs: «Ilgstoša advokātu profesijas noniecīnāšana var novest pie advokāta tiesību mazināšanas, kas ilgtermiņā mazinās tiesiskumu valstī»

TIKPAT LIELĀ MĒRĀ. Ringolds Balodis: «Tā saucamās ceturtais varas apskāvienus advokāti izjūt tikpat lielā mērā kā tiesneši, prokurori vai policisti»

APSVEICAMI. Jānis Rozenbergs: «Iebilst pret to, ka mediji seko līdzi tiesu lietām un informē par to sabiedrību, nevar. Tas ir tikai apsveicami»

ņas no tendenciozām, tiražētām, iespējams, dažkārt apmaksātām rakstu sērijām. Protams, tas apgrūtina tiesu sistēmas, advokātu, pieņem, arī tiesnešu darbu. Jāuzsver, ka advokāts ir neatkarīgs un profesionāls jurists, kuram nav kāds viens darba devējs. Advokāts strādā daudz klientu interesēs.

R.B.: – Bieži to nesaprot...

J.R.: – Vai advokāts pārstāv kādu sabiedrības acis gaišo tēlu, vai aizstāv personu, kas tiek apsūdzēta kāda, lai cik sabiedrībai nepatīkama, noziedzīga izdarīšanā, visos gadījumos šīm personām ir tiesības uz advokāta palīdzību. Taču – advokātiem, ja tie darbojas lietās, kurām pievērsta mediju uzmanība, dažkārt tiek piekarinātas «birkas». Redz, tas ir tā grupējuma, tā cilvēka, tā uzņēmuma advokāts. Un šī birka turpnākos piecus vai desmit gadus velkas līdzī. Lai ko arī advokāts turpnāk darītu, viņš tiek asociēts ar kādiem konkrētiem klientiem vai kādām noteiktām interesēm.

Jānis Kārklīšs: – Piekritu iepriekš sacītajam – nedrīkst identificēt advokātu ar klientu. Domāju – kāpēc tā notiek? Kāpēc ir negatīva attieksme pret advokātiem, kuri aizstāv apsūdzētos, pārstāv tos kādos cīviltiesiskos darījumos, kuriem ir negatīva rezonanse sabiedrībā? Laikam sabiedrība daļa cilvēkus saskaņā ar kādiem morāles principiem, kas ir sveši jurisprudencē. Sliktajos – labajos. Līdz ar to, ja ir secinājums, ka persona ir sliktā, tad šiem cilvēkiem spriedums ir jau gatavs pirms istā sprieduma. Tiesa, viņuprāt, būtībā ir lieka formalitāte. Un līdz ar to visi advokāti, kas šādu cilvēku aizstāv, automātiski ir slikti.

Klāt nāk vēl likumā noteiktais, ka klients advokātam var uzticēt konfidencialu informāciju... Sabiedrības, individa morāles noteiktajā vērtējumā advokāts nosacīti palīdz šim it

kā sliktajam cilvēkam. Kā tad tā – advokātam uztic dažādus noslēpumus, bet viņš tos tiesību sargājošām iestādēm neizpauž? Tātad – advokāts it kā rīkojas pretēji kaut kādam ideālam, varbūt no pasaļām ieaudzinātam taisnīgumam, kur labais un ļaunais ir uzreiz acīmredzami. Tāpēc, ņemot vērā to, ka sabiedrība vērtē cilvēku darbus pēc morālās skalas, savukārt advokāti un tiesneši pēc juridiskās skalas, nereti būs sadursmē. Jo saskaņā ar morālo – vainīgs, saskaņā ar juridisko – bieži nav. Tā var būt. Un... atbalsts nosacīti sliktajiem ir nosodāms. Taču – sabiedrībai jāsaprot, ka līdz tiesas spriedumam mēs nevaram izteikt nekādus pieņēmumus. Juridiski kādu par sliktu var pasludināt tikai tiesa. Tas ir noteikts arī Satversmē.

Varētu saprast, ka advokātus labajos un sliktajos daļa vidusmēra sabiedrības pārstāvis, bet ja to dara pat žurnālisti... Kolēģiem ir ļoti daudz piemēru, kad žurnālistu izpratne noskaņo sabiedrību domāt, ka tu varbūt neesi istajā pusē un principā neesi uzticams cilvēks...

Šī konference ir viens no veidiem, kā par to runāt. To rīkojot, mēs domājam arī par to, kā piesaistīt žurnālistus, lai viņi sāk saprast šo mehānismu. Jo tas ir tiesiskās valsts mehānisms. Cilvēki, kuri nepamatoti identificē advokātu ar klientu un tādejādi nostājas pret advokātiem, kas vienkārši godprātīgi pilda likumā noteiktos uzdevumus, grauj paši savas valsts tiesiskās vides nākotni. Viņi to vienkārši nesaprot. Protams, ir daži advokāti, kas savas zināšanas izmanto negodprātīgi, un tādi ir metuši ēnu uz visu advokātu saimi kopumā. Tomēr vispārīgā šādu atsevišķus gadījumus, attiecināt tos uz visiem advokātiem vai tiesu sistēmu kopumā ir absolūti nepamatoti.

Pat ja advokāts kādreiz palīdz kādam sabiedrības izpratnē sliktam cilvēkam izvairīties no soda, jājautā – kāpēc viņš to darījis? Ne jau tāpēc, ka viņa pārliecība ir atbalstīt ļauno, bet tāpēc, ka savu darbu slikti darīja izmeklētājs, un tātad – nepietiek pierādījumu. Tātad – pat ja ir atsevišķi gadījumi, kad liekas, ka advokāta prasnīgās rīcības dēļ noziedznieks ir izvairījies no soda vai saņēmis to mazāku, tad tas vienalga neatsver to, ka no šīs profesijas būtu jāatsakās vai jāmazina tās tiesības. Jo rezultātā tas novestu pie visas tiesiskās sistēmas kvalitātes pazemināšanās. Advokāti ir kā sargsūni tiesiskuma ievērošanai pret indivīdu no valsts puses. Kā teica Jānis Rozenbergs, advokāti ir tiesu sistēmai piederīgas personas. Uzbrūkot advokātiem, tiek uzbrukts arī justīcijai. Sabiedrība būtu vairāk jāizglīto, ka tiesiskā valstī advokāts ir absolūti nepieciešams elements.

– Pēc Kārklīņa kunga sacītā man gribas ciniski jautāt – no kā jums tādas bažas? Man tas, ko jūs sakāt par advokāta misiju, liekas pašsaprotams. Turklāt esmu ticis no juristu puses daudzkārt argumentēti un ar piemēriem pārticēcināts, ka mediji savā tiespolitiskās izpratnē nereti bījuši tendēti vai virspusēji. Taču – savā jomā jūs esat profesionāļi. Nevis es. Kas jums laja spriedelējumi, lai cik tie nebūtu populāri publikā? Jums arī gribas būt populāriem vairāk nekā profesionāļiem?

J.K.: – Tās drīzāk ir bažas par advokāta lomas un misijas izpratnes trūkumu sabiedrībā. Mēs šīs nepareizas izpratnes dēļ neesam ne atteikušies no lietām, ne ar sākuši savādāk uzvesties. Bet ilgstoša advokātu profesijas noniecīnāšana var novest pie advokāta tiesību mazināšanas, kas ilgtermiņā mazinās tiesiskumu valstī.

mam?

Viktors Tihonovs: – Jā, plašsaziņas līdzekļi, sabiedrība ietekmē advokātus. Pievienojos kolēģu sacītajam, bet varbūt mēs varam palūkoties uz šo problēmu arī no citiem skatu punktiem. Viens no tiem... ja tu esi uzņēmies aizstāvēt kādu sabiedrībā kritiski vērtētu personu, par kuru kādā publikāciju virknē teikts, cik viņš slikts, tad, vēloties sniegt juridisko palīdzību klientam, diemžēl ir jāreķinās ar to, ka pierādījumu vākšana, tajā skaitā valsts iestādēs, var izrādīties nedaudz apgrūtināša. Uz taviem pieprasījumiem kāds var teikt – neatbildešu. Te mēs klibojam.

Otrs – tā ir mūžīga problēma, kas būs arī turpmāk un ar kuru ir jācinās... Proti – ārstam ir jāārstē visi pacienti, kuri nonāk viņa aprūpē. Vai viņam būtu jāsāk šķirot – šis pacients ir labs, tas slikts? Domāju, ka pārliecinošs vairākums saprot – ārstniecībā cilvēkus šķirot nedrīkst.

Taču par tiesu sistēmu tā teikt nevar. Ja kāds laikraksts vai žurnāls ilgi «sēž» uz vienas tēmas, tad skaidrs, ka process tiks padarīts savādāks, ka attieksme būs paaugstināta. Vai tā būs profesionālāka, grūti spriest...

J. J.: – Tāpēc arī ir šī konference – lai izvērtētu, cik šī ietekme liela un cik tā ir pieļaujama. Tas ir mērķis.

V. T.: – Jājautā – kāpēc dažiem plašsaziņas līdzekļiem jāietekmē sabiedrības viedoklis, ar mērķi padarīt personu par negodprātīgu partneri, teiksim, saimnieciskajās tiesībās... Te mums vienu brīdi bija skandāls par suņu barību. Tika veidots sistematisks informatīvs vilnis, ka tā barība ir slikta. Tāds pats sistematisks vilnis tika taisīts, ka tā barība ir laba. Tātad – bija attiecīga mērķauditorija, kuras dēļ tas tika darīts. Bet – vai iestādes mainīja lēmumus šīs lietas skandalozuma dēļ? Grūti spriest. Mēs taču gribam, lai ir taisnīga, tiesiska valsts, bet tiesisks risinājums, kā mēs zinām, dažreiz var nebūt taisnīgs. Un, ja mēs gribam taisnīgu tiesisku risinājumu, tad svarīgi ir nolīkt uz galda pierādījumus...

J. K.: – Mīnēšu divus piemērus... Esmu advokāts Jūrmalas pašvaldībā. Un esmu sastapies ar to, ka mani identificē kā konkrēta politiska spēka advokātu... Lai gan man ir arī citi klienti, citās valsts un pašvaldību iestādēs, kur ir citi politiskie spēki. Bet – kaut kādos gadījumos ir izdevīgi pozicionēt advokātu kā konkrēta politiska spēka pārstāvi. Tas – viens.

Otrs piemērs, kur mani identificē ar klientu, ir tā sauktā Zolitūdes civillietā, kurā es pārstāvu *Maxima*. Ir bijuši konkrēti pārmetumi – es esot nostājies nepareizajā pusē... Bet – advokātam nav pareizās un nepareizās puses, viņš vienkārši dara savu darbu, kas paredzēts likumā. Profesionāli tas mūs neietekmē, bet savā ziņā var saprast – sabiedrība ir iekodēta kaut kādas taisnīguma dziņas. Jāpanāk taisnīgums. Un advokāti tam ir traucēklis. Mēs, sabiedrība, jau zinām, kurš ir vainīgs.

– Bet vai pastāv un vai vajadzīgs kāds aizsardzības mehānisms... Jo stubbums var būt bezgalīgs.

J. J.: – Pret stubbumu zāļu vēl trūkst. Tā ir cilvēku galvā izveidota paradigma, un... tā ir. Un viss.

Bet – ja mēs par šo tēmu nerunāsim, tad vienā brīdī var tikt sasniegta kritiskā masa. Tad gan būs zīpes. Drīzāk jāautā – vai tas nav traucējoši, kaitējoši klientam, vai tas neatstāj iespaidu uz gala iznākumu lietā. Vai tiesu sistēma, tiesneši tiešām ir spējīgi no tā abstrahēties? Faktiski visi tiesneši teic – jā! Ticēt vai neticēt – tas ir katra paša ziņā.

J. R.: – Gribu cerēt, ka tiesneši kā profesionāli juristi spēj pieņemt spriedumus, vadoties no lietā esošajiem pierādījumiem un balstoties uz likumu normām, pat ja rezultāts būtu pretējs mediju apcerējumiem par «pareizo» lietas iznākumu. Tajā pašā laikā saprotu, ka tiesneši ir sabiedrības locekļi, kuri nedzīvo noslēgtā informatīvā telpā, viņiem ir pieejama tā pati informācijas plūsma, kas jebkuram. Apgalvot, ka šī informācijas plūsma neatstāj nekādu nospiedumu apziņā, ka tā nepiedalās viedokļa veidošanā, laikam būtu visai pādroši. Tāpat apspriešanas vērts būtu arī jautājums par to, vai juridiski korekts spriedums, kas izrādītos pretējs kādas sabiedrības daļas vai mediju pārstāvju redzējumam par taisnīgu spriedumu, neradīs šim tiesnesim negatīvu publicitāti (visticamāk – radīs gan) un vai tas netraucēs turpmākajā tiesneša darbā, karjerā, arī sadzīvē.

V. T.: – Labā ziņa te varbūt ir tā, ka dažkārt sabiedrības ietekme ir arī nepieciešama. Tātad – likumdošanas procesā var novērot viļņveidīgas aktivitātes, kuru nolūks – pēc iespējas ierobežot indivīda tiesības. Sākot ar tiesībām pārsūdzēt (piemēram, tā pati pielaižu sistēma, arī neviennozīmīgi, diskutējami grozījumi Kriminālprocesa likumā...). Bet, ja parādās pietiekami skaļš un regulārs sabiedriskais viedoklis, tad Saeima līdzsvara kausu tomēr notur. Ja tā vispār nav, tad brīnīes, kādi tik likumu grozījumi neiet cauri pirms vasaras vai rudens sesijā... Kāpēc es to stāstu? Tāpēc, ka esmu pieredzējis šādu situāciju sekas. Tev ir klients, bet tu saproti, ka palīdzēt nevari. Jo ir formālie likuma ierobežojumi, kuru dēļ advokāts nevar izpildīt savu, manuprāt, konstitūciju it kā noteikto pienākumu. Tas ir – tiesības uz taisnīgu tiesu, tiesības uz profesionālu advokāta palīdzību. Dažus aktuālākus gadījumus burīstiski pēdējā gada laikā mums ir atsinājusi Satversmes tiesa. Bijuši ļoti nopietni spriedumi.

Tādēļ es gribu uzsvērt, ka sabiedriskā doma ir nepieciešama diskusijas veidā. Nevis brēkšana pēc karātavām Doma laukumā, bet tāda, lai arī likumdevējs ieklausās. Tāds kā līdzvērtīgums. Profesionāli mēs tos saucam par sacīkstes principiem, bet ir jābūt šim te līdzvērtīgumam.

J. K.: – Konferenču mērķis – padarīt tiesnešus vēl drosmīgākus. Savā ziņā iedrošināt lemt tiesu visos gadījumos kā *Terīdai* – ar aizsietām acīm, bez aizspriedumiem, nebaidoties, ko domās sabiedrība, bet tā, kā ir pareizi. Jānis Rozenbergs pareizi pateica – galvenais mērķis ir tiesu varas neatkarība. Advokāti ir tikai tās sastāvdaļa. Advokāts ir viens būtisks elements, bet – ne izšķirošais. Advokāts vāc pierādījumus, kurus vērtē tiesnesis. Galvenais, lai tos vērtē objektīvi. ■